

موضوع: نشانه شناسی ظهور در مساله فلسطین

راضیه عسگریار*^۱

چکیده

سرزمین فلسطین، به‌ویژه شهر نورانی بیت‌المقدس، در اندیشه‌ی مهدوی جایگاهی عمیق و چندلایه دارد. این سرزمین، نه فقط یک نقطه‌ی جغرافیایی، بلکه مظهر پیوند آسمان و زمین و نماد تحقق وعده‌های الهی است. از دیدگاه اعتقادی، قدس در روایات اسلامی جایگاه رخدادهای بزرگ آخرالزمانی است؛ جایی که حضرت عیسی (ع) فرود می‌آید و پشت سر امام مهدی (عج) نماز می‌گزارد. این صحنه، اوج هم‌گرایی ادیان الهی و نشانه‌ی پیروزی نهایی توحید بر ظلمت شرک و تفرقه است. در بُعد سیاسی، فلسطین میدان نبرد سرنوشت‌ساز میان حق و باطل معرفی شده است؛ سرزمینی که در آن، نظام‌های ستمگر فرو می‌پاشند و راه برای برپایی حکومت عدل جهانی مهدی (عج) هموار می‌شود. «فتح قدس» در روایات، نشانه‌ای از نزدیک شدن دوران ظهور و بیداری دل‌های آزادگان جهان است. اما در بعد فرهنگی و تمدنی، بیت‌المقدس پس از ظهور، به مرکز حکومت جهانی عدل و ایمان تبدیل می‌شود؛ جایی که ارزش‌های معنوی جایگزین سلطه‌ی مادی‌گری و استکبار می‌گردد. پس فلسطین، تنها صحنه‌ی نبردها و تحولات پیشاظهار نیست؛ بلکه بستر شکوفایی وعده‌ی الهی و مهد تجلی وحدت ملت‌ها در سایه‌ی پرچم عدالت مهدوی است. هدف از این مقاله بررسی نقش فلسطین در زمینه ظهور می‌باشد. این تحقیق به روش توصیفی، تحلیلی و کتابخانه‌ای نگاشته شده است. از نتایج این تحقیق می‌توان به بُعد سیاسی، کانون مقاومت و تحقق عدالت جهانی، بُعد اعتقادی و مذهبی، کانون معنویت و میعادگاه نهایی، بُعد فرهنگی، هویت‌سازی و حفظ میراث اشاره کرد.

کلید واژگان: فلسطین، زمینه، ظهور، حضرت مهدی (عج)، آخرالزمان.

^۱ طلبه سطح ۲، حوزه علمیه خواهران فاطمیه (س) نقده.

مقدمه

فلسطین، سرزمین زخم‌خورده و درعین‌حال مقدس، تنها بخشی از نقشه‌ی جغرافیایی نیست؛ بلکه صفحه‌ای از سرنوشت انسان می‌باشد که در آن، حقیقت ایمان، صبر و عدالت دیده می‌شود. در نگاه مهدوی، بیت‌المقدس، قلب تپنده‌ی زمین در زمان ظهور می‌باشد؛ جایی که وعده‌های الهی معنا پیدا می‌کند و پرچم توحید بر بلندای تاریخ برافراشته می‌شود. مسئله فلسطین در واقع یک نزاع و درگیری سرزمینی می‌باشد، اما از دیدگاه اندیشه‌های دینی و آخرالزمانی، دلایل عمیقی از نشانه‌گذاری است. ظهور حضرت مهدی (عج) در دیدگاه شیعی، با مجموعه‌ای از علائم و نشانه‌هایی است که اغلب در منطقه شام (که فلسطین بخشی از آن است) رخ می‌دهند. این امر، مطالعه نشانه‌های سیاسی-اجتماعی معاصر را با نشانه‌شناسی ظهور پیوند می‌زند.

موضوع فلسطین در نگاه مهدوی، فراتر از یک مسئله‌ی سیاسی یا قومی می‌باشد؛ این سرزمین، بیانگری از ایمان، ایثار و وعده‌ی الهی می‌باشد که در آن، حقیقت انسان معنا پیدا می‌کند. ضرورت فهم دقیق‌تر ارتباط میان تحولات جاری منطقه (به ویژه مقاومت و اشغال) و نقش آن‌ها در تحقق وعده‌های الهی در آخرالزمان را نشان می‌دهد. بررسی این امر که چگونه یک بحران سیاسی (فلسطین) به یک ابرنشان در گفتمان جهانی مقاومت و عدالت تبدیل شده است و این امر چه بازتابی در ادبیات دینی ظهورگرا دارد. این تحقیق در پی آن است که ابتدا بنیان‌های نظری نشانه‌شناسی ظهور را تبیین نماید، سپس نقش فلسطین را در ادبیات روایی پیش از ظهور مشخص سازد و نهایتاً، با تحلیل گفتمان‌های رسانه‌ای و سیاسی معاصر، تفسیر نشانه‌شناختی وقوعات فلسطین را در مسیر ظهور ارائه دهد و به سؤال محوری پاسخ گوید.

درباره این موضوع کتاب‌ها و مقاله‌هایی نگاشته شده است که عبارتند از نگاهی به تاریخچه قدس و فلسطین از نصرت‌اله تاجیک، تا ظهور: پژوهشی جامع پیرامون آموزه و مباحث مهدویت از نجم‌الدین طبسی، تاریخ اورشلیم (بیت‌المقدس) از جعفر حمیدی، آسیب‌های تسامح در نقل روایات مهدویت از خدامراد سلیمیان، و که در هیچ یک از اینها در مورد نقش فلسطین در زمینه ظهور بیان نشده است و من تلاش کرده‌ام در این مطلب در مورد نقش فلسطین در زمینه ظهور مطالبی را بنویسم. این مقاله با روش کیفی، کتابخانه‌ای و با رویکرد توصیفی-تحلیلی نگارش شده است.

مفهوم شناسی فلسطین

فلسطین در لغت واژه‌ی «فلسطین» از ریشه‌ی یونانی و عبری گرفته شده و در منابع باستانی، به مردمانی اشاره دارد که در حدود قرن دوازدهم پیش از میلاد از بخش‌هایی از مدیترانه به سواحل جنوبی شام مهاجرت کردند. در منابع کهن، «فلسطی» یا «فلسطین» به معنای سرزمین «فلسطی‌ها» آمده است؛ قومی که بعدها این نام را بر پهنه‌ی میان دریا و رود اردن تثبیت کردند. در گذر زمان، این واژه نه تنها نام منطقه‌ای جغرافیایی بلکه نماد هویت تاریخی و فرهنگی مردمانی شد که در قلب حوادث دینی و تمدنی خاورمیانه زیسته‌اند.^۱

فلسطین در اصطلاح، در متون دینی، تاریخی و فرهنگی اسلامی، «فلسطین» به عنوان بخشی از سرزمین شام که پیامبران بزرگ الهی در آن زیسته‌اند شناخته می‌شود. این سرزمین در قرآن، احادیث و روایات به عنوان «ارض مقدّس» یاد شده است؛ زمینی که خداوند به پاکی و برکت ممتاز کرده است: «يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ»^۲ در نگاه اسلامی، فلسطین فقط محدوده‌ای جغرافیایی نیست، بلکه جایگاه نزول وحی، محل رسالت پیامبران ابراهیمی و کانون آزمون ایمان بشر است. اگر از مرز واژه و تاریخ فراتر رویم، «فلسطین» نامی است که وجدان انسان را به چالش می‌کشد. این سرزمین، ترجمان زندگی انسان‌هایی است که میان خاک و آسمان ایستاده‌اند تا حقیقت را حفظ کنند. در زبان دل، فلسطین یعنی ایستادگی برای ایمان؛ یعنی مقاومت در برابر فراموشی عدالت و کرامت انسان. هر سنگ و هر زیتونش نشانی از عهد انسان با خداست؛ عهده‌ای برای آزادی، برای حقیقت، برای ظهور نور در تاریکی. از این منظر، شناخت «فلسطین» نه صرفاً شناخت واژه‌ای تاریخی، بلکه سیر در معنای ایمان و انسانیت است جایی که جغرافیا، روح می‌شود و خاک، پیام می‌آورد: پیام ایستادن برای حق، تا روزی که سپیده‌ی ظهور بر آن سرزمین و بر دل‌های آزاد بتابد.^۳

مفهوم شناسی ظهور

در لغت به معنای آشکار شدن، بعد از مخفی بودن است.^۴ مقصود از ظهور در اینجا ظهور لفظی است. به معنایی که شنونده به عنوان یکی از افراد عرف از کلام گوینده می‌فهمد و کلام او بر آن به عنوان مقصود گوینده دلالت می‌کند، ظاهر گفته می‌شود؛ خواه دلالت لفظ بر آن معنا به اقتضای وضع لفظ بر آن معنا باشد یا به سبب

^۱ علی اکبر، دهخدا، لغت نامه دهخدا، انتشارات روزنه، تهران، ۱۳۷۳، ص ۲۷۰

^۲ سوره مائده، آیه ۲۱

^۳ محمد، عمره حماده، الموسوعة الفلسطينية: فلسطین لغویا و تاریخی، مترجم قربانعلی محمدی مقدم، جلد سوم، انتشارات دارالوثائق، دمشق، ۱۳۸۵، ص ۱۸۳

^۴ محمدرضا، حسین، فرهنگ لغات و اصطلاحات فقهی، چاپ ۱، سروش، ۱۳۹۱، شماره فیش در پژوهشکده حقوق و قانون

قراینی که ذهن شنونده را به آن معنا منتقل می‌کند. چنان که به دلالت لفظ بر آن معنا ظهور گویند.^۱ منظور از ظهور در اصطلاح فقهی و حقوقی آن است که گرچه احتمال آن می‌رود که یک عبارت، معنای دیگری داشته باشد که در صورت مراد از آن باید قرینه ای در کلام باشد، اما در صورت نبود قرینه بر معنای دیگر آن، باید به همان معنای ظاهری تمسک جست.^۲

نشانه شناسی ظهور در مساله فلسطین

۱. بُعد اعتقادی و مذهبی: کانون معنویت و میعادگاه نهایی

جایگاه اعتقادی فلسطین، به‌ویژه شهر قدس (اورشلیم)، فراتر از قلمرو سیاست و قلمرو جغرافیاست؛ این سرزمین، نقطه‌ی تلاقی آسمان و زمین است و در تاریخ اعتقادی ما، به عنوان میعادگاه نهایی عدالت الهی حک شده است. بررسی این نقش، در حقیقت، سفری است به اعماق ایمان و درک مسئولیت ما در برابر تحقق آرمان‌های بلند الهی.^۳

الف) قدس (اورشلیم): قلب تپنده‌ی ایمان و نماد وحدت روح

قدس، با محوریت مسجدالاقصی، نه تنها «اولین قبله» مسلمانان در تاریخ است، بلکه در منظومه‌ی اعتقادی مهدوی، به محور بیداری نهایی بشریت تبدیل می‌شود. این شهر، گنجینه‌ای است که میراث سه دین بزرگ توحیدی را در خود حفظ کرده و نماد تاریخی این حقیقت است که همه‌ی انسان‌ها از یک ریشه‌ی واحد الهی سخن می‌گویند. قرآن کریم در آیه‌ی اسرای مبارک «المسجد الأقصى الذی بارکنا حوله»^۴، با تعبیر «بارکنا حوله» (برکت دادیم پیرامونش را)، برکت الهی را نه فقط در بنای مسجد، بلکه در فضا و محیط روحی پیرامون آن جاری می‌سازد. این برکت، دعوت است به درک این نکته که تعالی انسان در گرو توجه به محیط معنوی پیرامون خویش است. مسجدالاقصی، محلی است که خداوند می‌خواهد از آنجا، نور عدالت را بر جهان بتاباند. اوج این معنا در روایات مهدوی متجلی می‌شود؛ جایی که فرود حضرت عیسی مسیح (ع) و نمازگزاری ایشان در صفوف مؤمنان، پشت سر حضرت مهدی (عج)، صورت می‌گیرد. این صحنه، اوج معنای «وحدت» است؛ اتحادی که نه از طریق مصالحه سیاسی، بلکه از طریق تسلیم قلبی در برابر حقیقت واحد و فرمانروایی عدل محض شکل می‌گیرد. این واقعه، به ما می‌آموزد که انسانیت واقعی، در گرو کنار گذاشتن تعصبات و پذیرش حقیقت متعالی است. فتح قدس در عصر ظهور، صرفاً یک پیروزی نظامی نیست؛ بلکه آزادسازی نمادین روح

^۱ محمد، مومن قمی، تسدید الاصول، ج ۲، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، قم، ۱۳۷۷، ص ۴۵

^۲ فرزاد، حاتم زاده. جلوه ای از فولکوریک حقوقی (حقوق در آیین مثل ها و اصطلاحات عامیانه). چاپ ۱. جنگل، ۱۳۹۲، شماره فیش در پژوهشکده حقوق و قانون ایران 6656352

^۳ نصرت اله، تاجیک، نگاهی به تاریخچه قدس و فلسطین، مجله تابناک، شماره ۴۷ فصلنامه حضور، ۱۳۹۶، کد خبر: ۷۵۳۹۸۰

^۴ سوره اسراء، آیه ۱

انسان از چنگال دو نیروی بزرگ تاریخی است: طغیان (دجال صفتان) و غفلت. وقتی قدس به کانون حکومت عدل جهانی تبدیل می‌شود، این یعنی جهان به محور معنویت اصیل بازگشته است. مسجدالاقصی در این معنا، نشانگر این است که هدف از خلقت بشر، بازگشت به مسیر وحی و برقراری نظمی است که در آن، کرامت انسانی بالاترین ارزش است. در نهایت، جایگاه اعتقادی قدس به ما می‌آموزد: آزادی حقیقی، رهایی از ظلم است، و این رهایی، از قلبی آغاز می‌شود که آماده‌ی پذیرش عدالت مطلق باشد.^۱

ب) فضیلت سفر و نماز در قدس

فلسطین و قدس، تنها قطعه‌ای از نقشه‌ی جغرافیایی نیستند؛ آن‌ها «فراخوان الهی» برای سنجش عمق ایمان و استقامت روح انسان هستند. این سرزمین، کانون انرژی معنوی است که در طول تاریخ، انسان را به سوی والاترین اهدافش هدایت کرده است. روایات شریف، سفر به مسجدالاقصی را در ردیف والاترین اعمال قرار می‌دهند. وقتی نماز در آنجا «پانصد برابر» می‌شود، این ارزش افزوده، ارزش مالی یا زمانی نیست؛ بلکه بها و ضریبی است برای اراده و نیت انسان. نماز خواندن در جایی که خداوند «برکت داده است»، به معنای ایستادن در مسیری است که انرژی توحیدی مستقیم از آن ساطع می‌شود. این عمل، ما را وادار می‌کند تا خود را از زشتی‌های روزمره جدا کرده و با تمرکز و حضور قلبی (مراقبه)، با آن منبع برکت متصل شویم. این فضیلت، یادآور این است که هویت ایمانی ما از یک مرکز واحد نشأت گرفته است. با سفر به آنجا، ما نه فقط تاریخ را مرور می‌کنیم، بلکه تعهد خود را به وحدت امت در برابر شرک و تفرقه تازه می‌سازیم. در منظومه‌ی آخرالزمان، قدس تبدیل به صحنه‌ای می‌شود که در آن، تمامی پرده‌ها از روی حقیقت برداشته می‌شود. اشاره به نبردهای سفیانی در دمشق و بیت المقدس، نمادی است از این که اوج تزامم شر و خیر در حاشیه‌ی این شهر مقدس رخ خواهد داد. در روایتی از پیامبر اکرم (ص) آمده است: «یا أبا ذرٍّ، صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا تَعْدِلُ مِائَةَ أَلْفِ صَلَاةٍ فِي غَيْرِهِ مِنَ الْمَسَاجِدِ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ، صَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ تَعْدِلُ مِائَةَ أَلْفِ صَلَاةٍ فِي غَيْرِهِ، وَأَفْضَلُ مِنْ هَذَا كُلِّهِ صَلَاةٌ يُصَلِّيَهَا الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ حَيْثُ لَا يَرَاهُ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَطْلُبُ بِهِ وَجَهَ اللَّهِ تَعَالَى؛ اِي ابوذرا! یک رکعت نماز در این مسجد من، برابر است با صد هزار رکعت که در دیگر مساجد خوانده شود، بجز مسجد الحرام، که یک رکعت نماز در آن برابر است با صد هزار رکعت در مساجد دیگر. برتر و افضل از همه اینها نمازی [مستحبی] است که مرد در خانه خود، جایی که کسی جز خداوند عز و جل او را نمی‌بیند، برای رضای خداوند متعال می‌خواند.»^۲ این نشان می‌دهد که رسیدن به صلح پایدار (حکومت عدل)، نیازمند عبور از آزمون‌های سخت است. قدس، معیار سنجش میزان آمادگی ما برای پذیرش عدالت مطلق است. این که امام زمان (عج) حکومت جهانی‌اش را از این کانون معنوی آغاز می‌کنند، پیام واضحی برای ما دارد: آزادی

^۱ جعفر، حمیدی، تاریخ اورشلیم (بیت المقدس)، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۱ ش، ص ۱۹۸

^۲ محمدباقر، مجلسی، بحارالانوار، مترجم علی اکبر غفاری، انتشارات دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، ج ۵۳، ۱۳۶۲، ص ۳۶۳

استقامت در فلسطین، نشان می‌دهد که بخشی از جهان اسلام، همچنان پیوند فعال خود را با محوریت عدالت حفظ کرده است. برافراشته ماندن پرچم مقاومت بر فراز بیت‌المقدس (هرچند به صورت نمادین در حال حاضر)، تجسم این باور است که «عدالت هنوز نمرده است». این باور، موتور محرک انتظار فعال است؛ زیرا منتظر می‌داند که در نهایت، پرچم برافراشته خواهد شد، اما این برافراشتن نیازمند صبر همراه با جهاد کنونی است. به طور خلاصه، الگوی صبر و استقامت در جبهه فلسطین، آموزش عملیاتی است که به امت یاد می‌دهد چگونه در برابر فتنه‌ی اکبر (که همزمان جنگ فرهنگی و نظامی است) تداوم خویش را حفظ کند تا آماده‌ی پیوستن به سپاه ولی عصر (عج) در زمان ظهور باشد.^۱

(د) اتحاد امت: زمینه‌ساز پذیرش رهبری واحد جهانی

مسئله فلسطین به دلیل حساسیت‌های مذهبی و سیاسی عمیق، قابلیت بالایی برای ایجاد وحدت در میان مسلمانان، فارغ از تفاوت‌های مذهبی و فرقه‌ای، دارد. این وحدت در سطح عمومی، زمینه‌ساز پذیرش رهبری واحد جهانی در زمان ظهور است. یکی از کلیدی‌ترین آیات که در تفسیر مهدوی مورد استناد قرار می‌گیرد، آیه ۱۰۵ سوره انبیاء است: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ»^۲ این وعده، یک اصل اساسی در اعتقاد به مهدویت است. اندیشمندان اسلامی معتقدند که این وراثت، تنها به معنای مالکیت سیاسی نیست، بلکه استقرار حکومت عدل الهی بر سرتاسر جهان است که بیت‌المقدس نقطه کانونی آن خواهد بود. در روایات آمده است که پس از ظهور، حضرت مهدی (عج) با یارانش به قدس وارد شده و آنجا را از لوٹ ظلم پاکسازی خواهند کرد.^۳

(و) فراغت از اختلافات فرعی:

در سایه تهدید خارجی بزرگی که هویت اسلامی را نشانه گرفته است، اختلافات داخلی (مانند شیعه و سنی) کم‌اهمیت‌تر جلوه می‌کنند. این ظرفیت وحدت‌بخش، که در زمان قیام امام (عج) به اوج خود خواهد رسید، از هم اکنون با محوریت فلسطین در حال شکل‌گیری است. امام مهدی (عج) برای تشکیل حکومت جهانی، نیازمند یک امت متحد است و مسئله فلسطین یکی از نقاط کانونی برای تحقق این اتحاد است. این «فراغت» به معنای نادیده گرفتن تنوع فکری نیست، بلکه به معنای اولویت‌بندی و تعلیق موقت نزاع بر سر مسائل جزئی

^۱ یحیی محمد، منصور، سنن الهی، قوانین حتمی حاکم در عالم با تکیه بر آیات قرآن، مجله گفت‌وگو، ۱۴۰۰، شماره ۲، ص ۹۴

^۲ سوره انبیاء، آیه ۱۰۵

^۳ رضا، مهدیان فر، رویکرد تطبیقی به پایان تاریخ از نگاه قرآن و نظریه‌های معاصر، انتشارات مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص): موسسه آینده‌روشن، پژوهشکده مهدویت، قم، ۱۳۹۴ ص ۱۴۷

و فقهی فرعی است، تا زمانی که تهدیدات وجودی بزرگ‌تر رفع شوند. در تحلیل‌های پیشین، بزرگ‌ترین تهدید، تخریب هویت تعریف شد. در برابر این تهدید (که از طریق سفیانی و دجال اعمال می‌شود)، پرداختن به اختلافات جزئی، به مثابه هدر دادن منابع و ایجاد شکاف در صف مقدم است. تمدن اسلامی باید مانند یک قلعه‌ی مستحکم باشد. اگر در درون قلعه بر سر شکل دقیق پنجره‌ها نزاع شود، دشمن که بیرون ایستاده، به راحتی از طریق دیوار فرسوده شده (به دلیل شکاف‌های داخلی) نفوذ می‌کند. اختلافات فرعی، همین نقاط نفوذ برای دشمن هستند.^۱ دشمنان تمدن اسلامی (به طور خاص، جریان‌های سفیانی و دجالی) همواره در تلاش بوده‌اند تا با بزرگ‌نمایی تفاوت‌ها، امت را درگیر «خودزنی» کنند. زمانی که امت درگیر نزاع‌های مذهبی، قومی یا کلامی می‌شود، تمرکز آن از «دفاع از اصل هویت اسلامی» به «دفاع از تفسیر خاص از هویت» تغییر می‌یابد. این بزرگ‌ترین موفقیت دشمن در مهندسی هویت است. معیار وحدت در این دوران، نباید یکپارچگی کامل در تمام جزئیات باشد، بلکه باید «وفاداری به اصول تغییرناپذیر» (توحید، نبوت، معاد، ولایت و حفظ قدس) باشد. فراغت از نزاع‌های فرعی، خود یکی از جلوه‌های انتظار فعال است که مستقیماً با صبر و استقامت گره می‌خورد، این نوع صبر، یک قدرت شناختی است که به فرد اجازه می‌دهد از جنگیدن با برادر ایمانی خود دست بکشد و انرژی‌اش را برای نبرد اصلی ذخیره کند. زمانی که هدف بزرگ (حفظ تمامیت هویت و زمینه‌سازی ظهور) در مقابل دیدگان باشد، نزاع بر سر مسیرهای فرعی به تدریج اهمیت خود را از دست می‌دهد. این نگرش، تداوم تمدن را تضمین می‌کند؛ زیرا تمدن‌های بزرگ همیشه بر محور اصلی خود باقی مانده‌اند، نه بر حواشی آن. فراغت از اختلافات فرعی، تنها راه برای متمرکز کردن انرژی دفاعی امت در برابر تهدیدات موجودیتی است. این فراغت، پیش‌شرطی است برای تحقق آن «دولت کریمه» که قرار است الگوی جدیدی از زیست جهانی ارائه دهد؛ الگویی که نمی‌تواند بر پایه‌های تفرقه بنا شود. این یک دستورالعمل نظامی-فکری برای بقا و تداوم است.^۲

^۱ نجم الدین، طبسی، تا ظهور: پژوهشی جامع پیرامون آموزه و مباحث مهدویت، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، مرکز تخصصی امامت و مهدویت، قم، ج ۲، ۱۳۸۸، ص ۲۶۴

^۲ مصطفی، صادقی، تحلیل تاریخی نشانه‌های ظهور، انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ۱۳۸۵، ص ۱۹۴

نتیجه‌گیری

نقش فلسطین و قدس شریف، فراتر از مرزهای جغرافیایی یا نزاع‌های صرفاً سیاسی است؛ این منطقه محوری‌ترین نقطه در ادبیات آخرالزمانی و طرح عظیم الهی برای اصلاح جهان محسوب می‌شود. پیگیری سرنوشت این سرزمین، یک انتخاب نیست، بلکه بخشی جدایی‌ناپذیر از فرایند زمینه‌سازی برای ظهور حضرت مهدی (عج) تلقی می‌گردد. بیت‌المقدس در متون دینی، به عنوان سرزمین پاکیزه و میعادگاه نهایی معرفی شده است که مرکزیت حکومت جهانی صالحان در پایان تاریخ در آن متجلی خواهد شد. جایگاه قدس در حادثه معراج (به عنوان نقطه عروج پیامبر اکرم)، بر تعالی روحانی و جهانی بودن رسالت اسلام تأکید دارد. این مکان، نماد تکامل از توحید فردی (مسجدالحرام) به رسالت جهانی است. تحقق کامل عدالت الهی در دولت کریمه، بدون سامان‌دهی به این کانون مقدس میسر نخواهد بود. این سرزمین، تجسم مادی مبارزه‌ای است که سرانجام در آن دولت به کمال خود خواهد رسید. منطقه شام (شامل فلسطین، سوریه، اردن، لبنان) به عنوان محور اصلی فتنه‌های بزرگ قبل از ظهور، نقشی حیاتی در فرآیند زمینه‌سازی ایفا می‌کند. قیام سفیانی به عنوان نماد ظلم بی‌سابقه، منطقه را درگیر بحرانی می‌سازد که فروپاشی قدرت‌های باطل محلی و منطقه‌ای را رقم می‌زند. بر اساس روایات، پاکسازی این منطقه و برقراری نظم اولیه، پیش‌شرط عملی حرکت و استقرار امام (عج) به مرکزیت قدس است. فتنه‌های منطقه شام (همچون سه پرچم مذکور در روایات امام صادق (ع))، آزمایشی حیاتی برای یاران حضرت است تا میزان بصیرت، تعهد و توانایی تشخیص حق از باطل در بحران‌های ساختاری را به اثبات برسانند. در بُعد فرهنگی، پایداری مردم فلسطین، فراتر از یک تحول سیاسی، به مثابه الگویی از صبر عملی و استقامت در برابر ظلم سازمان‌یافته جهانی مطرح می‌شود. مقاومت در این سرزمین، نمادی از بیداری امت اسلامی در نفی هرگونه سلطه و زمینه ساز تحقق نظم عادلانه جهانی است. این پایداری، روحیه انتظار و آمادگی برای پذیرش حاکمیت الهی را تقویت می‌بخشد. تحولات فلسطین و مبارزه برای آزادسازی قدس، هدف کوتاه‌مدت نیست، بلکه مسیری پرچالش و ضروری است که از طریق آن، زمینه‌های فیزیکی و معنوی برای استقرار عدالت جهانی تحت لوای حضرت مهدی (عج) فراهم می‌گردد. این منطقه، نقطه اتصال ایمان، استراتژی و امید نهایی جهان اسلام است.

منابع

قرآن کریم

- ۱- آقاجانی، نصرالله، سنتهای الهی در اعتدال و انحطاط جوامع از دیدگاه قرآن و روایات، دانشگاه بافرالعلوم، تهران، ۱۳۹۹
- ۲- آیتی، نصرالله، سفیانی از ظهور تا افول، انتشارات ثانی عشر، قم، ۱۳۸۶
- ۳- تاجیک، نصرت اله، نگاهی به تاریخچه قدس و فلسطین، مجله تابناک، شماره ۴۷ فصلنامه حضور، ۱۳۹۶
- ۴- جوهری، محسن، و رضوی، سمانه، سنتهای الهی در دیدگاه تفسیری آیت الله خامنه ای، منبع مطالعات علوم و حدیث، ۱۴۰۱، شماره ۳۱
- ۵- حاتم زاده. فرزاد، جلوه ای از فولکوریک حقوقی (حقوق در آیین مثل ها و اصطلاحات عامیانه). چاپ ۱، جنگل، ۱۳۹۲، شماره فیش در پژوهشکده حقوق و قانون ایران ۶۶۵۶۳۵۲
- ۶- حاجتی، آمنه، امام مهدی (عج) و مسجدالاقصی، مجله موعود، ۱۳۸۷ - شماره ۹۳
- ۷- حسینی، محمدرضا، فرهنگ لغات و اصطلاحات فقهی، چاپ ۱. سروش، ۱۳۹۱
- ۸- حمیدی، جعفر، تاریخ اورشلیم (بیت المقدس)، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۱ش
- ۹- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، انتشارات روزنه، تهران، ۱۳۷۳
- ۱۰- رضوانی، علی اصغر، علائم ظهور، انتشارات کتاب جمکران وابسته به مسجد مقدس، جمکران، ۱۳۸۵
- ۱۱- زارعی، سعدالله، تأثیر متقابل فلسطین و بیداری اسلامی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، قم، شماره ۳۶۸، ۱۳۹۱
- ۱۲- سلیمیان، خدامراد، آسیب های تسامح در نقل روایات مهدویت، انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ۱۳۹۹
- ۱۳- شفیعی سروسستانی، اسماعیل، دانشستان سرزمین های درگیر در واقعه شریف ظهور، انتشارات موعود عصر، تهران، ج اول، ۱۳۹۳
- ۱۴- صادقی، مصطفی، تحلیل تاریخی نشانه های ظهور، انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ۱۳۸۵
- ۱۵- طبسی، نجم الدین، تا ظهور: پژوهشی جامع پیرامون آموزه و مباحث مهدویت، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، مرکز تخصصی امامت و مهدویت، قم، ج ۲، ۱۳۸۸

- ۱۶- عمره حماده، محمد، الموسوعة الفلسطينية : فلسطين لغويا و تاريخيا ، انتشارات دارالوثائق، دمشق، جلد سوم ، ۱۳۸۵
- ۱۷- فاضلیان، نفیسه سادات، پیوند سنتهای الهی با تفکر مهدویت در قرآن، منبع انتظار موعود، ۱۳۸۸
- ۱۸- کورانی ، علی، محمدمهدی حقی، نقش یهود در دوران ظهور، مجله موعود، ۱۳۸۳، شماره ۴۳
- ۱۹- گلی زواره، غلامرضا، سرزمین اسلام (شناخت کشورهای اسلامی)، مرکز انتشارات اسلامی، قم، سوم، ۱۳۸۰
- ۲۰- مجلسی، محمداقبر، بحارالانوار، مترجم علی اکبر غفاری، انتشارات دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، ج ۵۲، ۱۳۶۲
- ۲۱- محیطی اردکان، محمداعلی، و قانع اردکانی، علی، پژوهشی در مبانی نظری پیش بینی مقام معظم رهبری مبنی بر نابودی اسرائیل، مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸، شماره ۵۹.
- ۲۲- منصور، یحیی محمد، سنن الهی، قوانین حتمی حاکم در عالم با تکیه بر آیات قرآن، مجله گفتمان وحی، ۱۴۰۰، شماره ۲
- ۲۳- موسوی، روح الله، صحیفه نور، ج ۲۱، انتشارات سازمان چاپ و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹
- ۲۴- مومن قمی، محمد، تسدید الاصول، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، قم، ج ۲، ۱۳۷۷
- ۲۵- مهدیان فر، رضا، رویکرد تطبیقی به پایان تاریخ از نگاه قرآن و نظریه های معاصر، انتشارات مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی(ص): موسسه آینده روشن، پژوهشکده مهدویت، قم، ۱۳۹۴
- ۲۶- هاشمی شهیدی، اسدالله، زمینه سازان انقلاب جهانی حضرت مهدی(عج)از دیدگاه روایات، انتشارات پرهیزکار، تهران، ۱۳۸۲